WORLD CONFERENCE ON STUDENT - CENTERED LEARNING APPROACHES

# BO‘LAJAK RUS TILI O‘QITUVCHILARINING IJTIMOIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

**Ergashov Mamurjon Mo‘minjonovich**
**Chirchiq davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchi**

# ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА

**Эргашов Мамуржон Моминжонович**
**Независимый исследователь Чирчикского государственного педагогического университета**

# PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING THE SOCIAL COMPETENCE OF FUTURE RUSSIAN LANGUAGE TEACHERS

**Ergashov Mamurjon Mo‘minjonovich**
**Independent Researcher of Chirchik State Pedagogical University**

***Annotatsiya:*** *Mazkur tezisda bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Zamonaviy ta’lim tizimida pedagogning nafaqat kasbiy bilim va metodik tayyorgarligi, balki uning ijtimoiy kompetentligi ham muhim omil sifatida qaralayotgani asoslab berilgan. Shuningdek, bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarida ijtimoiy kompetentlikni shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar, interfaol metodlar va samarali yondashuvlar tahlil qilingan.*

***Kalit so‘zlar:*** *ijtimoiy kompetentlik, bo‘lajak o‘qituvchi, rus tili ta’limi, kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ faoliyat, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy tayyorgarlik.*

***Аннотация:*** *В данной статье освещаются теоретические и практические основы развития социальной компетентности будущих учителей*

*русского языка. Обосновано, что в современной системе образования важным фактором считается не только профессиональное знание и методическая подготовка педагога, но и его социальная компетентность. Также проанализированы педагогические условия, интерактивные методы и эффективные подходы, способствующие формированию социальной компетентности у будущих учителей русского языка.*

***Ключевые слова:*** *социальная компетентность, будущий учитель, обучение русскому языку, компетентностный подход, коммуникативная деятельность, педагогические условия, профессиональная подготовка.*

***Abstract****: This thesis highlights the theoretical and practical foundations for developing the social competence of future Russian language teachers. It substantiates that in the modern education system, not only professional knowledge and methodological training of a teacher, but also social competence is considered an important factor. The study also analyzes the pedagogical conditions, interactive methods, and effective approaches that contribute to the formation of social competence among future Russian language teachers.*

***Keywords:*** *social competence, future teacher, Russian language education, competency-based approach, communicative activity, pedagogical conditions, professional training.*

**Kirish:** Bugungi globallashuv va integratsiya jarayonlari ta’lim tizimiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Zamonaviy jamiyat pedagog shaxsidan yuqori kasbiy bilim bilan bir qatorda rivojlangan kommunikativ madaniyat, jamoa bilan ishlash ko‘nikmasi, tolerantlik, ijtimoiy faollik hamda turli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish qobiliyatini ham talab etadi. Shu bois bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish muhim pedagogik muammolardan biri sifatida qaralmoqda.

Ayniqsa, rus tili o‘qituvchisining kasbiy faoliyati kommunikativ jarayonlar bilan chambarchas bog‘liqdir. Rus tilini o‘qitish davomida pedagog o‘quvchilar, ota-onalar, hamkasblar hamda turli madaniyat vakillari bilan muntazam muloqot olib boradi. Bu esa o‘qituvchidan nafaqat til bilimini, balki yuqori darajadagi ijtimoiy kompetentlikni ham talab qiladi. Ijtimoiy kompetentlik shaxsning jamiyatda samarali faoliyat yuritishi, boshqa insonlar bilan konstruktiv munosabat o‘rnatishi va ijtimoiy muammolarni hal qila olish qobiliyatini ifodalaydi.

Hozirgi kunda pedagogik ta’limda kompetensiyaviy yondashuv ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Ushbu yondashuv talabaning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan integratsiyalashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash va amaliyotga joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

**Adabiyotlar sharhi:** Ijtimoiy kompetentlik masalasi pedagogika, psixologiya hamda zamonaviy ta’lim nazariyasida keng o‘rganilgan ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy manbalarda ijtimoiy kompetentlik shaxsning jamiyatda samarali faoliyat olib borishi, muloqotga kirisha olishi, hamkorlikni yo‘lga qo‘yishi hamda turli ijtimoiy vaziyatlarda moslashuvchan qaror qabul qila olish qobiliyati sifatida talqin qilinadi.

Pedagogik tadqiqotlarda kompetensiyaviy yondashuv o‘qituvchi tayyorlash tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida ko‘rib chiqiladi. Mazkur yondashuv talabalarda nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy ko‘nikma va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda kommunikativ kompetensiya, empatiya, tolerantlik va pedagogik muloqot madaniyati o‘qituvchi kasbiy faoliyatining ajralmas qismi ekanligi ta’kidlanadi.

Ilmiy adabiyotlarda interfaol metodlarning ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirishdagi o‘rni alohida qayd etilgan. Debat, trening, keys-stadi, rol o‘ynash va loyiha metodlari talabalarning kommunikativ faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

**Asosiy qism:** Ijtimoiy kompetentlik pedagogning kasbiy faoliyatida muhim o‘rin egallaydi. Chunki o‘qituvchi ta’lim jarayonining asosiy subyekti sifatida nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi va ijtimoiy munosabatlarni boshqaruvchi shaxs hisoblanadi. Shu sababli o‘qituvchining kommunikativ madaniyati, empatiyasi, muomala etikasi va ijtimoiy moslashuvchanligi uning kasbiy samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishda avvalo ta’lim jarayonini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish muhim hisoblanadi. Ta’limda nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy faoliyatga yo‘naltirilgan topshiriqlardan foydalanish talabalarning ijtimoiy tajribasini boyitadi. Talabalarni real pedagogik vaziyatlarga jalb qilish ularning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va jamoa bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, interfaol metodlardan foydalanish ham ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Debat, trening, keys-stadi, rol o‘ynash, muammoli ta’lim va loyiha metodlari talabalarni faol kommunikativ faoliyatga jalb etadi. Ayniqsa, rol o‘ynash texnologiyasi pedagogik vaziyatlarni modellashtirish imkonini berib, talabalarning kasbiy hamda ijtimoiy tayyorgarligini oshiradi. Bunday metodlar orqali talabalar o‘z fikrini erkin ifodalash, boshqalarni tinglash, bahs-munozara olib borish va hamkorlikda ishlash tajribasiga ega bo‘ladilar.

Ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirishda oliy ta’lim muassasasida qulay kommunikativ muhit yaratish ham muhim ahamiyatga ega. Demokratik va erkin ta’lim muhiti talabalar faolligini oshiradi, ularda o‘ziga ishonch va ijtimoiy mas’uliyat hissini

shakllantiradi. Bunday muhitda talabalar o‘z fikrini erkin bayon qilish, turli nuqtai nazarlarni hurmat qilish va tolerant munosabatlarni shakllantirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Pedagogik amaliyot jarayoni ham bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining ijtimoiy kompetentligini rivojlantirishda muhim bosqich hisoblanadi. Talabalar maktab amaliyoti davomida real pedagogik faoliyatga kirishadilar, o‘quvchilar bilan ishlash tajribasini orttiradilar hamda turli kommunikativ vaziyatlarni boshqarishni o‘rganadilar. Pedagogik amaliyot ularda kasbiy moslashuvchanlik, kommunikativ madaniyat va pedagogik mahoratning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bugungi raqamli ta’lim muhiti ham ijtimoiy kompetentlikni shakllantirishda keng imkoniyatlarni yaratmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish talabalarning kommunikativ imkoniyatlarini kengaytiradi, mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi hamda virtual muloqot madaniyatini shakllantiradi. Onlayn seminarlar, videokonferensiyalar va elektron ta’lim platformalari orqali talabalar xalqaro kommunikativ tajribaga ega bo‘lishlari mumkin.

Bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarida ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish jarayonida shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim tamoyiliga amal qilish ham muhimdir. Har bir talabaning individual qobiliyati, ehtiyoji va qiziqishini hisobga olish uning ijtimoiy faolligi hamda kasbiy motivatsiyasini oshiradi. Bu esa ta’lim samaradorligini ta’minlash bilan birga talabada kasbiy o‘zini rivojlantirish ehtiyojini shakllantiradi.

Ijtimoiy kompetentlikning rivojlanganligi bo‘lajak rus tili o‘qituvchisining kasbiy muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Bunday pedagog o‘quvchilar bilan samarali muloqot qila oladi, ta’lim jarayonida qulay psixologik muhit yaratadi va turli ijtimoiy muammolarni konstruktiv hal etishga qodir bo‘ladi. Shu bilan birga u zamonaviy ta’lim tizimidagi innovatsion jarayonlarga tez moslashadi hamda pedagogik faoliyatni samarali tashkil eta oladi.

**Xulosa:** Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining ijtimoiy kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta’limning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu kompetentlik pedagogning kommunikativ madaniyati, kasbiy moslashuvchanligi va samarali faoliyatini ta’minlaydi.

Ijtimoiy kompetentlikni rivojlantirish uchun kompetensiyaviy yondashuv asosida ta’limni tashkil etish, interfaol metodlardan foydalanish, qulay kommunikativ muhit yaratish, pedagogik amaliyotni takomillashtirish va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur yo‘nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish bo‘lajak rus tili o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Avliyakulov N.X. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
2. Muslimov N.A. Kasb ta’limi o‘qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. – Toshkent: Fan, 2007.
3. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Nihol, 2016.
4. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2005.
5. Zimnyaya I.A. Klyuchevыe kompetensii kak rezultat sovremennogo obrazovaniya. – Moskva: Issledovatelskiy sentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004.
6. Xutorskoy A.V. Klyuchevыe kompetensii i obrazovatelnыe standartы. // Narodnoe obrazovanie. – 2003. – №2. – S. 58–64.

7. Verbitskiy A.A. Kompetentnostnыy podxod i teoriya kontekstnogo obucheniya. – Moskva: ITs PKPS, 2004.

8. Leontev A.A. Pedagogicheskoe obshchenie. – Moskva: Prosveshchenie, 1996.

9. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.

10. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017.